

ЖИТОМИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ ІМЕНІ
ІВАНА ОГІЄНКА
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПРОГРАМА СПІВБЕСІДИ

для вступників на основі повної загальної середньої освіти
(денна та заочна форми навчання)
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня
ФАХОВИЙ МОЛОДШИЙ БАКАЛАВР

галузь знань **В** Культура, мистецтво та гуманітарні науки
спеціальності **В14** Організація соціокультурної діяльності
ОПП Організація масових і театралізованих видовищ
ОПП Організація музичних проєктів у сфері індустрії дозвілля

Розробники: викладачі предметно-циклової комісії гуманітарних, соціально-економічних та бібліотечних дисциплін – **Хом'як Н.О., Пасічник О.О.**

Програмні вимоги до проведення співбесіди з української мови та з історії України розглянуті та затверджені на засіданні предметно-циклової комісії викладачів гуманітарних, соціально-економічних та бібліотечних дисциплін.

Протокол № 10 від 11 травня 2026 року

Голова комісії _____ _____ Олександра ХИТРА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проведення співбесіди
з української мови та з історії України

Програма співбесіди для вступників, які вступають до Житомирського фахового коледжу культури і мистецтв імені Івана Огієнка Житомирської обласної ради на основі базової середньої освіти для здобуття освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, розроблена з урахуванням цілей, вимог і змісту зазначених навчальних дисциплін у школі, на основі Державного стандарту базової загальної освіти та Програм для загальноосвітніх навчальних закладів.

Співбесіда як форма вступного випробування для вступників на основі базової загальної середньої освіти на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня фаховий молодший бакалавр галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки спеціальності В14 Організація соціокультурної діяльності має такі особливості проведення:

- співбесіда проводиться очно або дистанційно (за рішенням коледжу), про що абітурієнта буде повідомлено додатково;
- співбесіда проводиться за питаннями з української мови та історії України;
- форма відповіді – усна;
- відповідь на питання з кожної навчальної дисципліни оцінюються за 200-бальною шкалою і вираховується середнє арифметичне як оцінка за співбесіду.

Співбесіда з української мови та з історії України має на меті з'ясувати, наскільки ґрунтовно опановано програму із зазначених навчальних дисциплін та виявити рівень навчальних досягнень.

Основними вимогами до відповіді вступника є повне й послідовне розкриття запропонованих питань, конкретизація загальних положень фактами, аргументація висновків й оцінюючих суджень, а також логічність та послідовність відповіді.

Екзаменатор має право запропонувати вступнику додаткові запитання для з'ясування рівня знань інших розділів програми.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАТЬ ВСТУПНИКІВ

Оцінюючи якість знань вступників, необхідно враховувати:

- правильність і науковість викладення матеріалу, повноту розкриття понять і закономірностей, точність вживання спеціальної термінології;
- ступінь самостійності відповіді;
- логічність, доказовість у викладенні матеріалу;
- ступінь сформованості інтелектуальних, загальноосвітніх, специфічних умінь (робота з іншими додатковими матеріалами);
- ступінь усвідомленості, розуміння вивченого;
- мовленнєве оформлення відповіді.

Рівні	Бали	Критерії оцінювання якості знань вступників
I. Початковий	100	Вступник розрізняє об'єкти вивчення.
	101-109	Вступник відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, відповідає на елементарні запитання короткими репліками, знання загалом мають хаотичний характер.
	110-119	Вступник відтворює частину навчального матеріалу, бере участь у співбесіді на найпростішому рівні.
II. Середній	120*-129	Вступник з допомогою викладача відтворює основний навчальний матеріал, може повторити за зразком певну операцію, дію.
	130-139	Вступник відтворює основний навчальний матеріал, здатний із помилками й неточностями дати визначення понять.
	140-149	Вступник виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу, але викладає матеріал не досить повно. Відповідь правильна, але недостатньо осмислена.

Рівні	Бали	Критерії оцінювання якості знань вступників
III. Достатній	150-159	Вступник правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії.
	160-169	Знання вступника є достатніми, він застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь логічна, хоч і має неточності.
	170-179	Вступник добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією.
IV. Високий	180-189	Вступник має повні, глибокі знання, здатний використовувати їх у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення.
	190-199	Вступник має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми.
	200	Вступник має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення. Може дібрати цікаві, влучні, переконливі аргумент та приклади, творчо підходить до запропонованої теми.

* Мінімальний прохідний бал 120

ПРОГРАМА ВСТУПНОЇ СПІВБЕСІДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфоепічна норма

Звуки мови (голосні/приголосні; тверді/м'які, дзвінки/глухі, шиплячі/свистячі). Поняття милозвучності.

Вимова голосних та приголосних звуків (уподібнення приголосних, спрощення). Нормативний наголос (складні випадки наголошування слів).

Апостроф, знак м'якшення. Ненаголошені [е], [и].

Подвоєння та подовження. Префікси й суфікси.

Велика літера й лапки.

Написання слів разом, окремо, через дефіс.

НЕ/НІ з різними частинами мови.

Правопис слів іншомовного походження.

2. Лексикологія. Фразеологія. Лексична норма

Лексичне значення слів. Багатозначність, тропи (метафора, метонімія, синекдоха). Синоніми, антоніми, омоніми, пароніми. Лексика за походженням та сферою вживання.

Складові лексичної помилки (тавтологія, плеоназм, дублювання змісту, невміле вживання запозичених слів).

Виявлення та усунення лексичних русизмів / калькованих зворотів (наприклад: *приймати участь/брати участь*).

Сталі вирази, крилаті слова. Значення та нормативне вживання фразеологізмів (уникнення спотворення форми фразеологізмів).

3. Морфеміка. Словотвір. Словотвірна норма

Значущі частини слова (корінь, афікси, основа). Способи словотвору (афіксальні, безафіксний, складання, аббревіація, перехід частин мови).

Типові помилки під час творення іменників, прикметників та дієслів (наприклад, помилки у творенні суфіксів прикметників, назв осіб за професією/діяльністю, фемінітивів).

4. Морфологія. Морфологічна норма

Норми іменника: Визначення роду (незмінювані іменники, назви

тварин/професій, складні іменники типу *плащ-палатка*).

Особливості закінчень у родовому відмінку однини II відміни (*-а/-я* чи *-у/-ю*).

Закінчення Кличного відмінка.

Норми прикметника: Помилки при творенні вищого й найвищого ступенів порівняння (недопустимість конструкцій на зразок *більш красивіший, самий кращій*).

Норми числівника: Відмінювання складних і складених числівників (особливо на позначення сотень та десятків). Узгодження числівників з іменниками (наприклад: *два з половиною кілограма/кілограми*). Нормативне відтворення часу та дат.

Норми займенника: Правильне вживання відмінкових форм (приставний *Н* після прийменників), усунення двозначності при використанні займенників *він, його, свій*.

Норми дієслова та його форм: Творення видо-часових форм. Творення наказового способу (*давайте писати/пишімо*).

Особливості використання дієприкметників та дієприслівників (заміна активних дієприкметників на *-уч-, -ач-* підрядними реченнями чи прикметниками).

5. Синтаксис. Пунктуація. Синтаксична норма

Словосполучення (типові помилки у керуванні, наприклад, прийменник *ПО* та *ПРИ*).

Просте речення (двоскладні/односкладні).

Ускладнене просте речення (однорідність, відокремлення, звертання, вставність).

Складне речення (ССР, СПР, БСР, складні конструкції).

Чуже мовлення.

Синтаксична норма:

Правильне узгодження підмета і присудка (особливо якщо підмет виражений складеною назвою, числівником або аббревіатурою).

Норми вживання дієприслівникових зворотів (додаткова дія має стосуватися

того ж суб'єкта, що й головна).

Помилки у побудові речень з однорідними членами (не можна об'єднувати як однорідні даний іменник та інфінітив, або логічно несумісні поняття).

Помилки у побудові складних речень (нагромадження сполучників, неправильний порядок частин).

Пунктуаційна норма: Весь комплекс розділових знаків у простому, ускладненому та складному реченнях, а також при передачі чужого мовлення (діалог, цитати).

6. Стилїстика. Стилїстична норма

Функціональні стилї мови (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний). Ознаки та жанри кожного стилю.

Виявлення стилїстичного дисонансу (вживання розмовних слів у науковому/офіційному тексті, канцелярський характер публіцистики).

Культура ділового мовлення, мовні штампи та кліше, вимоги до складання документів (заява, резюме, автобіографія, супровідний лист).

7. Практична риторика Мовлення і спілкування. Елементи теорії комунікації (адресант, адресат, код, контекст). Суть риторики. Складові ораторського мистецтва.

Види та жанри публічних виступів: доповідь, промова (вітальна, інформаційна, переконувальна), виступ у дискусії.

Техніка підготовки виступу: вибір теми, композиція (вступ, основна частина, висновки), методи аргументації (факти, логіка, емоційні чинники).

Культура суперечки: правила ведення дискусії, полеміки, дебатів.

Стратегії поведінки в конфліктних мовленнєвих ситуаціях.

ПИТАННЯ ДЛЯ СПІВБЕСІДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Яка відмінність між лексичним та граматичним значенням слова? Наведіть приклади слів, які мають кілька граматичних значень, але одне лексичне.
2. Що таке пароніми? Поясніть різницю у значенні та вживанні слів-пасток типу «дипломант — дипломат», «виборний — виборчий», «кам'яний — кам'янистий».
3. Які особливості функціонування синонімів у різних стилях мовлення? Чим відрізняються абсолютні синоніми (дублети) від контекстуальних?
4. На які групи за походженням поділяється лексика української мови? Поясніть орфографічні особливості правопису запозичених слів (правило «дев'ятки» та правила подвоєння приголосних у загальних і власних назвах).
5. Що таке фразеологізми та крилаті вислови (афоризми)? Яку стилістичну функцію вони виконують у художньому та публіцистичному мовленні? Як уникнути лексичної помилки при їх використанні?
6. Сформулюйте основні правила милозвучності української мови (чергування у–в, і–й, з–із–зі). Обґрунтуйте їхнє значення для усної публічної промови.
7. Які правила регулюють правопис складних слів (іменників, прикметників, числівників) разом і через дефіс? Зверніть увагу на сучасні правила написання слів із першою частиною пів- (пів аркуша, пів відра).
8. Сформулюйте правила вживання м'якого знака та апострофа в українських та іншомовних словах. Наведіть приклади-винятки, де апостроф не пишеться після губних приголосних.
9. Які правила регулюють написання великої літери та кавычок у власних назвах (назви установ, свят, історичних подій, художніх творів, брендів)?
10. Поясніть явища чергування голосних та приголосних звуків при словозміні та словотворі. Чому відбувається чергування [o], [e] з [i] та які винятки з цього правила ви знаєте?

11. Як визначити рід невідмінюваних іменників іншомовного походження (назв істот, неістот, географічних назв типу персони, поні, какао, Тбілісі) та абревіатур?
12. Які особливості мають закінчення іменників чоловічого роду другої відміни в родовому відмінку однини (-а/-я чи -у/-ю)? Обґрунтуйте вибір закінчення у парах типу «каменя — каменю», «папера — паперу».
13. Назвіть правила використання кличного відмінка в українській мові. Сформулюйте форми кличного відмінка для чоловічих та жіночих імен по батькові при офіційному звертанні.
14. Які ступені порівняння мають якісні прикметники? Сформулюйте алгоритм їх творення та вкажіть, які помилки найчастіше трапляються через вплив інших мов (наприклад, конструкції типу «самий кращий», «більш вищий»).
15. Сформулюйте правила відмінювання числівників (особливо на позначення сотень та десятків). Як правильно зв'язувати числівники два, три, чотири або дробові числівники з іменниками?
16. Назвіть особливості вживання займенників для забезпечення та уникнення двозначності в тексті. У чому полягає різниця між займенниками «свій» і «мій» у реченні?
17. Які існують форми дієслова? Поясніть правила творення та обмеження у вживанні активних і пасивних дієприкметників у сучасній українській літературній мові.
18. Поясніть різницю між знаменними (самостійними) та службовими частинами мови. Яку роль відіграють прийменники та сполучники у вираженні синтаксичних відношень між членами речення та частинами складного речення?
19. За якими ознаками складносурядне речення (ССР) відрізняється від складного безсполучникового та від простого речення з однорідними членами? Які смислові зв'язки можуть існувати між частинами ССР?

20. За яких умов між частинами ССР, що з'єднані єднальними сполучниками і(й), та(і), розділовий знак (кома) не ставиться? Наведіть приклади речень зі спільним другорядним членом.
21. Яка структура складнопідрядного речення (СПР)? Як визначити головну й підрядну частини, та як відрізнити сполучники від сполучних слів (алгоритм розрізнення)?
22. Сформулюйте алгоритм розрізнення підрядних означальних, з'ясувальних та обставинних речень. Наведіть приклади-пастки з омонімічним сполучним засобом «що».
23. Які особливості мають СПР із кількома підрядними? Поясніть різницю між однорідною, неоднорідною (паралельною) та послідовною підпорядкованістю за допомогою схем.
24. За якими критеріями визначаються смислові відношення між частинами безсполучникового складного речення (БСР) за відсутності сполучників? Сформулюйте правила, за якими в БСР ставиться двокрапка.
25. У яких випадках між частинами БСР обов'язково ставиться тире? Зверніть увагу на відношення часу, умови, наслідку та протиставлення подій.
26. Що таке складне речення з різними видами зв'язку (комбіноване)? Як правильно визначити межі частин у такій структурі й не помилитися з розстановкою розділових знаків на стику двох сполучників (що коли, і якщо)?
27. Назвіть ключові текстові категорії. За допомогою яких лексичних, морфологічних та синтаксичних засобів забезпечується зв'язність і цілісність тексту?
28. У чому полягає специфіка офіційно-ділового стилю? Які синтаксичні конструкції є для нього нормативними (вживання пасивних зворотів, безособових форм на -но, -то, розщеплених присудків), а які — помилковими?

29. Які особливості публіцистичного стилю? Чим він відрізняється від наукового та художнього стилів за метою висловлювання, функціями, відбором лексики та емоційним забарвленням?

30. Що таке риторика, які основні вимоги висуваються до оратора і які критерії визначають успішність публічного виступу? Як дотримання мовних норм впливає на авторитет промовця?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Повний перелік підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання в основній і старшій школі загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою, подано згідно з рекомендаціями МОН за наступним посиланням:

<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>

1. Автоматизована навчальна система української мови (електронний підручник). URL: <http://www.mova.info/Page2.aspx?11=58>
2. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова; за ред. С. О. Карамана. К. : Літера, 2011. 560 с. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=6961
3. Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua/>
4. Офіційний сайт української мови. URL: <http://ukrainskamova.com/>
5. Стахів М., Крохмальна Г. Сучасна українська літературна мова з практикумом: навч. посібник. Львів, 2015. 456 с.
6. Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред. М.Я. Плющ. 3-тє вид. К. : Вища школа, 2001.
7. Сучасна українська мова: Довідник / За ред. О.Д. Пономарева. 2-ге вид. К.: Либідь, 2001.
8. Тренажер з правопису української мови. URL: <https://webpen.com.ua/>
9. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. Потебні, Ін-т укр. мови. К. : Фоліо, 2019. 352 с.
10. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. К. : Освіта, 2012. 270 с. URL : <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/d196.pdf>
11. <https://ilearn.org.ua/> Вебінари підготовки до НМТ з української мови.

ПИТАННЯ ДО СПІВБЕСІДИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Давня історія України: первісні суспільства, перші цивілізації на Півночі Причорномор'я.
2. Київська Русь та Галицько-Волинська держава: становлення Русі, доба роздробленості, монгольська навала та Королівство Руське.
3. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої: доба козацтва та національно-визвольних змагань.
4. Козацька доба: Національно-визвольна війна (Хмельниччина), доба Руїни, Гетьманщина, ліквідація автономії України.
5. Українські землі у складі імперій (XIX – поч. XX ст.): підавстрійська та підросійська Україна, національне відродження, соціально-економічні зміни.
6. Українська революція (1917–1921 рр.): утворення УНР, Директорія, період ЗУНР та радянська окупація.
7. Україна в міжвоєнний період: індустріалізація, колективізація, Розстріляне відродження та Голодомор 1932–1933 років.
8. Друга світова війна: окупація України нацистами, рух опору, депортація кримських татар.
9. Післявоєнний час, «відлига» та «застій»: дисидентський рух, розпад СРСР.
10. Незалежна Україна: відновлення державності у 1991 році, Помаранчева революція, Революція Гідності, російсько-українська війна.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Пометун О. І. Історія України: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту, академічний рівень / О. І. Пометун, Н. М. Гупан. – Київ: Освіта, 2012.
2. Пометун О. І. Історія України: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту, академічний рівень / О. І. Пометун, Н. М. Гупан. – Харків: Сиція, 2012.

3. Турченко Ф. Г. Історія України (профільний рівень): підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Ф. Г. Турченко. – К.: Генеза, 2010.
4. Турченко Ф. Г. Історія України (профільний рівень): підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Ф. Г. Турченко. – К.: Генеза, 2011.
5. Історія України-Русі / Микола Аркас; [упоряд., передм. Коваль Р. М.]. – Репр. вид. 1912 р. – Київ: Холодний Яр; Кам'янець-Подільський: Медобори, 2013. – 424 с.
6. Король В. Ю. Історія України: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2008.
7. Мицик Ю. А., Бажан О. Г. Історія України: навч. посіб. – К.: ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2015. – 677 с.
8. Гончарук П. С. Історія України з найдавніших часів до початку ХХ століття. Навч. пос. – 2-ге вид. – К.: Центру чбової літератури, 2009. – 528 с.
9. ЗНО/НМТ 2025. Історія України. Комплексне видання / Власов В. С., Топольницька Ю. А. та ін. – 2024.

Допоміжна

10. Бойко О. Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 4-те вид., допов. – К.: Академвидав, 2012. – 702 с.
11. Вегеш М. М. Карпатська Україна на шляху державотворення: монографія / М. М. Вегеш, М. Ю. Токар. – Ужгород: Карпати, 2009. – 448 с.
12. Власов В. С. Історія України: комплексне видання / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – К.: Літера ЛТД, 2014. – 336 с.
13. Гісем О. В. Історія України. Довідник + тести: повний повторюв. курс, підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання: [посібник] / О. В. Гісем. – Кам'янець-Подільський: Сисин О. В.: Абетка, 2015. – 659 с.
14. Грицак Я. Й. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ-ХХ століття: навч. посібник / Я. Й. Грицак. – 2-ге вид. – К.: Генеза, 2010. – 356 с.
15. Довідник з історії України. А-Я / упоряд. та наук. ред. І. З. Підкова; ред. І. З. Підкова, Р. М. Шуст. – 2-ге вид., доопрац. і доп. – К.: Генеза, 2011. – 1136 с.

16. Кульчицький С. В. Червоний виклик. Диктатура пролетаріату в Радянській Україні (1917–1941 рр.). – К.: Україна, 2016. – 463 с. (*Примітка: відновлено назву монографії автора за роком видання*).
17. Кугутяк М. В. Історія української націонал-демократії (1918-1929) / М. В. Кугутяк. – К.; Івано-Франківськ: Плай, 2002. – Т. 1. – 2002. – 534 с.; Т. 2. – 2004. – 704 с.
18. Кульчицький С. В. УСРР в добу нової економічної політики (1921-1928 рр.): спроба побудови концептуальних засад реальної історії / С. В. Кульчицький. – К., 2015. – 204 с.
19. Новітня історія України. (1900-2000): підручник для студ. іст. спец. вищих навч. закл. / А. Г. Слюсаренко [та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вища школа, 2002. – 719 с.
20. Вебінари з історії України. – URL: <https://ilearn.org.ua/>

ЧЕК-ЛИСТ АБІТУРІЄНТА

Лексикологія, фразеологія та фонетика

1. Значення слова:

Лексичне (ЛЗ): реальний зміст, поняття (ручка — прилад для письма).

Граматичне (ГЗ): комплекс морфологічних ознак (іменник, ж. р., одн., Зн. в.).

Пастка (1 ЛЗ, але кілька ГЗ): слово «книга» (ЛЗ не змінюється, але форми книги, книзі, книгою мають різні ГЗ відмінка й числа).

2. Пароніми: близькі за звучанням, але різні за значенням слова.

Дипломат (службовець, політик) — Дипломант (лауреат конкурсу, автор дипломної роботи).

Виборний (пов'язаний з обранням посадовців: посада) — Виборчий (пов'язаний із процесом виборів: кампанія, бюлетень, ценз).

Кам'яний (із каменю: стіна) — Кам'янистий (багатий на каміння: ґрунт, берег).

3. Синоніми та стилі:

Абсолютні (дублети): тотожні завжди (процент — відсоток, мовознавство — лінгвістика), норма для термінології та ОДС.

Контекстуальні: стають синонімами тільки в конкретному тексті («сонце заходило, догорало, гасло»), типові для художнього стилю.

4. Походження та правопис:

Групи: питома лексика (праслов'янська, власне українська) та запозичена (іншомовна).

Правило «дев'ятки»: пишемо **И** в загальних назвах після **д, т, з, с, ц, ч, ш, ж, р** перед приголосним (директор, система, цистерна). Перед голосним/й пишемо **І** (діаграма).

Подвоєння в іншомовних: у загальних назвах немає (каса, група, клас), крім винятків (тонна, ванна, нетто, брутто, мадонна). У власних назвах та похідних **є** завжди (Голландія — голландський, Марокко — марокканський).

5. Фразеологізми та афоризми:

Суть: стійкі нероздільні сполучення (бити байдики). Афоризми — завершена думка («Борітеся — поборете»).

Функція: експресія, емоційність у художньому та публіцистичному стилях.

Лексична помилка: перекручування форми («відігравати значення» замість нормативних відігравати роль або мати значення; «приймати міри» замість вживати заходів).

6. Милозвучність (у–в, і–й, з–із–зі):

Правило: уникати збігу приголосних (для плавного мовлення).

У/І — між приголосними, на початку речення перед приголосним.

В/Й — між голосними, після голосного перед приголосним.

З — перед голосним; **Із** — між приголосними; **Зі** — перед сполученням приголосних, особливо якщо перші **з, с, ц, ч, ш, щ** (зі школи, зі мною).

Орфографія та фонетичні процеси

7. Складні слова та «ПШВ-»:

Разом: від залежних слів (лісостеповий <- ліс і степ), прикметники з суфіксами (жовтогарячий — виняток-колір).

Дефіс: рівноправні слова (абсолютно незалежні: українсько-англійський), відтінки кольорів (жовто-блакитний).

Новий правопис (ППВ-): з іменниками у Родовому відмінку пишеться окремо завжди (пів аркуша, пів відра, пів Європи, пів години). Разом — тільки якщо становить одне поняття у Називному відмінку (півкуля, півострів, півзахист).

8. М'який знак та Апостроф:

Ь (М'який знак): після д, т, з, с, ц, л, н («Де ти з'їси цю лину?»).

В іншомовних перед я, ю, є, ї, йо (ательє, мільйон).

Апостроф: після б, п, в, м, ф, р перед я, ю, є, ї.

Пастка-виняток: якщо перед губним є інший приголосний кореня (крім р), апостроф не пишеться (свято, духмяний, мавпячий). Але: верб'я, торф'яний (бо є р), зв'язати (бо з — префікс).

В іншомовних: після губних, задньоязикових та р, а також після префіксів перед я, ю, є, ї (комп'ютер, ін'єкція, ад'ютант, об'єкт, бар'єр).

9. Велика літера та лапки:

Велика літера: перше слово у назвах установ, свят, історичних подій (День соборності України, Житомирський фаховий коледж культури і мистецтв).

Назви держав, найвищих посад — усі слова з великої (Верховна Рада України, Президент України).

Лапки: назви художніх творів, газет, брендів, літаків, кораблів (роман «Місто», цукерки «Ромашка», автомобіль «Тойота»). Не беруться в лапки: назви установ, залізничних станцій, сайтів без родового слова (фейсбук, але мережа «Фейсбук»).

10. Чергування звуків:

Приголосні (словотвір/відмінювання): г-ж-з (нога-ніжка-на нозі), к-ч-ц (рука-ручка-у руці), х-ш-с (вухо-вушко-у вусі).

Голосні [o], [e] з [i]: [o], [e] — у відкритому складі, [i] — у закритому (па-пір -> па-пе-ра, ра-дість -> ра-дос-ті).

Винятки (немає чергування): у повноголоссі (морок, порох, берег), під наголосом у суфіксах -ок, -ець (садок, хлопець), у запозиченнях (директор ->

директора).

Морфологічна норма

11. Рід невідмінюваних слів:

Назви неістот: переважно середній рід (какао, таксі, метро, купе).

Назви істот (тварин): чоловічий рід (поні, шимпанзе, кенгуру, какаду).

Виняток, якщо вказано стать: цеце (муха — ж. р.), івасі (риба — ж. р.).

Географічні назви / назви газет: рід визначається за родовим загальним поняттям (Тбілісі — місто, сер. р.; Міссісіпі — річка, ж. р.; Кіліманджаро — гора, ж. р.).

Абревіатури: за родом головного слова (ЗНУ — університет, ч. р.; ООН — організація, ж. р.).

12. Родовий відмінок чоловічого роду (-а/-я чи -у/-ю):

Закінчення -а/-я: чітко окреслені предмети, назви осіб, міст, мір, машин (студента, стільця, Житомира, метра, автомобіля, каменя — як окремого предмета).

Закінчення -у/-ю: збірні поняття, речовини, абстрактні назви, назви країн, річок, установ, процесів (лісу, цукру, болю, паперу — як матеріалу, Китаю, Інституту, бігу).

Розрізняйте за значенням: папера (документ) — паперу (матеріал); каменя (один камінець) — каменю (матеріал, речовина).

13. Кличний відмінок:

Обов'язковий при звертанні! Закінчення: -у, -ю, -е, -о, -а.

Офіційне звертання (Ім'я + По батькові): обидва слова узгоджуються і стають у кличний відмінок!

Чоловічі: Миколо Васильовичу, Олександрі Петровичу, Дмитре Івановичу.

Жіночі: Маріє Олександрівно, Олено Вікторівно, Галино Петрівно.

14. Ступені порівняння прикметників:

Вищий: суфікси -іш-, -ш- (добріший, вищий); або додаванням слів більш/менш (більш добрий, менш високий).

Найвищий: префікс най- до форми вищого ступеня (найдобріший, найвищий); або додаванням слів найбільш/найменш до початкової форми (найбільш добрий).

! Груба помилка (вплив російської): конструкції «самий кращий» (правильно: найкращий), або змішування форм — «більш вищий», «найбільш розумніший» (правильно: більш високий / вищий, найбільш розумний / розумніший).

15. Числівники (відмінювання та зв'язок):

Сотні (шістсот, сімсот): відмінюються обидві частини (шестисот, шестистам, шістьмастами).

Десятки (шістдесят, сімдесят): відмінюється тільки друга частина (шістдесяти, шістдесятьом, шістдесятьма). Перша частина шіст- не змінюється!

Зв'язок з іменником:

Числівники два, три, чотири вимагають від іменника форми Називного відмінка множини (два студенти, три дерева, чотири стільці).

Дробові числівники (дві треті, нуль цілих і п'ять десятих) завжди вимагають Родового відмінка однини (дві треті відра, нуль цілих п'ять десятих гектара).

16. Займенники:

Уникнення двозначності: займенники він, вона, вони, його мають чітко вказувати на конкретний іменник. Помилка: «Батько попросив сина принести його портфель» (чий портфель — батька чи сина?).

Різниця між «свій» і «мій»: Свій вказує на належність предмету особі, яка є підметом у цьому реченні (виконує дію). «Я люблю свій коледж» (підмет Я, коледж належить мені). Мій просто констатує факт приналежності без прив'язки до активного підмета.

17. Форми дієслова та дієприкметники:

5 форм дієслова: інфінітив (писати), особові форми (пишу), безособові форми на -но, -то (написано), дієприкметник (написаний), дієприслівник (написавши).

! Обмеження в дієприкметниках: в українській мові немає активних дієприкметників теперішнього часу із суфіксами -уч-, -юч-, -ач-, -яч- («ідучий хлопець», «читаючий учень» — це груба помилка!).

Заміна: замінюємо на підрядні речення чи прикметники (хлопець, який іде; учень, який читає; замість «лікуючий лікар» — лікар-куратор). Пасивні дієприкметники із суфіксами -н-, -ен-, -т- є абсолютно нормативними (виконаний, здобутий).

18. Самостійні і Службові частини мови:

Самостійні: мають лексичне значення, відповідають на питання, є членами речення (іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, прислівник).

Службові: не мають ЛЗ, не відповідають на питання, не є членами речення (прийменник, сполучник, частка).

Прийменники зв'язують слова у словосполученні й виражають відношення між членами речення разом із відмінковими закінченнями. Сполучники зв'язують однорідні члени речення та частини складного речення, визначаючи тип логічного зв'язку (сурядний чи підрядний).

Синтаксис та пунктуація

19. Відмінність ССР: від БСР відрізняється обов'язковою наявністю сурядного сполучника (і, а, але, проте, або); від простого з однорідними членами — наявністю мінімум двох окремих граматичних основ (у простому реченні основа одна).

Зв'язки в ССР: єднальні (і, й, та, ні... ні), протиставні (а, але, проте, однак, та[але]), розділові (або, чи, то... то, не то... не то).

20. Кома в ССР НЕ ставиться (перед і, й, та, або, чи), якщо:

Частини ССР мають спільний другорядний член (найчастіше обставину часу або місця на початку речення). Приклад: «Уранці (обставина) світило ясне сонце і тепло гріла земля» (кома перед і не ставиться).

Мають спільне вставне слово або спільну частку.

Обидві частини речення є однаково питальними, окличними або спонукальними («Котра зараз година і коли розпочнеться іспит?»).

21. Структура СПР та розрізнення засобів зв'язку:

Структура: Головна частина + Підрядна частина (залежна).

Алгоритм розрізнення «Сполучник / Сполучне слово»:

Сполучник (що, щоб, бо, ніби, як) — служить лише для зв'язку, не є членом речення, на нього не падає логічний наголос, його можна вилучити без руйнування граматики.

Сполучне слово (хто, що, який, чий, де, коли, як) — є самостійною частиною мови (займенником чи прислівником), є повноцінним членом речення, на нього падає логічний наголос, його можна замінити іншим знаменним іменником чи займенником.

22. Алгоритм визначення типу підрядного в СПР:

Крок 1: Знайди слово в головній частині, від якого ставиться питання.

Крок 2: Постав питання від головної до підрядної частини.

Від іменника -> питання який? яка? яке? -> Підрядне означальне.

Від дієслова (або слів відомо, чути, радий) -> питання відмінків кого? що? про що? -> Підрядне з'ясувальне.

Від усього речення або дієслова -> питання обставин де? коли? чому? навіщо? за якої умови? -> Підрядне обставинне.

! Пастка з омонімічним «ЩО»:

Означальне: «Я взяв книгу (яку?), що (яка — сполучне слово) лежала на полиці».

З'ясувальне: «Я знаю (що?), що (сполучник) книга лежить на полиці».

23. СПР з кількома підрядними:

Однорідне підпорядкування: усі підрядні залежать від одного слова головної частини і відповідають на одне й те саме питання. [Головне] -> (підрядне 1), і (підрядне 2).

Неоднорідне (паралельне) підпорядкування: підрядні залежать від різних слів головної частини або відповідають на різні питання. (підрядне 1) <- [Головне] -> (підрядне 2).

Послідовне підпорядкування: ланцюжок залежностей; перша підрядна

залежить від головної, друга — від першої підрядної, третя — від другої і т. д. [Головне] -> (підрядне 1) -> (підрядне 2).

24. БСР та правила для ДВОКРАПКИ:

Критерій відношень: визначаються за інтонацією та методом мисленої підстановки сполучників.

Двокрапка ставиться, якщо друга частина:

Вказує на причину того, про що йдеться в першій (можна підставити сполучник бо, тому що): «Співбесіду перенесли: вимкнули електроенергію».

Розкриває, пояснює зміст першої частини (можна підставити а саме): «Вступник мав чітку мету: успішно скласти іспити й вступити до коледжу».

Доповнює дієслово-присудок першої частини (після слів бачу, чую, знаю, думаю, де пропущено сполучник що): «Я знаю: мова — це зброя».

25. Правила для ТИРЕ в БСР:

Тире ставиться між частинами, якщо:

Вміст частин протиставляється або зіставляється (можна підставити сполучник а, але): «Пан гуляв — мужик ридав».

Перша частина вказує на час або умову дії другої частини (можна підставити якщо... то, коли): «Прийде весна — зацвітуть сади».

Друга частина виражає наслідок, висновок з того, про що йдеться в першій (можна підставити тому, отже, то): «Защебетав соловейко — пішла луна гаєм».

Відбувається швидка зміна подій або несподіваний результат: «Грянув постріл — злетіли птахи».

26. Складні речення з різними видами зв'язку (комбіновані):

Суть: поєднують сурядний, підрядний та безсполучниковий зв'язок (мінімум 3 частини).

Межі частин: визначаються строго за граматичними основами.

Пастка на стику сполучників (що коли, і якщо, а коли):

Кома на стику двох сполучників ставиться, якщо підрядну частину можна вилучити без руйнування структури всього речення (в тексті далі немає

другої частини сполучника — слова ТО або ТАК). Приклад: «Він попередив, [що, (якщо піде дощ), збори скасують]».

Кома на стику не ставиться, якщо далі в реченні є слова ТО або ТАК. Приклад: «Він попередив, [що (якщо піде дощ), то збори скасують]» (кому між що та якщо не ставимо!).

Стилістика, риторика та текст

27. Категорії та зв'язність тексту:

Категорії тексту: цілісність (єдність теми й думки), зв'язність (структурна послідовність), завершеність, інформативність.

Засоби зв'язку: лексичні (повтор ключових слів, використання синонімів та спільнокореневих слів), морфологічні (єдність видо-часових форм дієслів-присудків), синтаксичні (вставні слова отже, по-перше, з іншого боку, займенники як замітники іменників із попереднього речення).

28. Офіційно-діловий стиль (ОДС):

Специфіка: сфера офіційного спілкування, законів, заяв, наказів. Головні риси: точність, об'єктивність, лаконічність, суворий стандарт і шаблони.

Нормативний синтаксис: пасивні та безособові форми на -но, -то («наказ підписано», «іспит проведено»), розщеплені присудки («здійснити перевірку» замість перевірити, «взяти участь» замість узяти участь).

Помилки: використання емоційної лексики, інверсії (непрямого порядку слів), канцеляризмів-росіянізмів («в силі закону» замість згідно із законом, «по замовленню» замість на замовлення).

29. Публіцистичний стиль:

Специфіка: сфера мас-медіа, промов, суспільних дискусій.

Функція: інформаційна + агітаційна (вплив, переконання). На відміну від сухого наукового чи чіткого ОДС, публіцистичний стиль є емоційним, пристрасним, використовує суспільно-політичну лексику, риторичні запитання, заклики. На відміну від художнього стилю, він базується на реальних фактах, документах і подіях, а не на художньому вимислі.

30. Риторика та мовна культура оратора:

Риторика: наука про закони підготовки та виголошення публічної промови з метою переконання слухачів.

Вимоги до оратора: логічність, доказовість, артистизм, володіння аудиторією, висока культура мовлення.

Критерії успіху виступу: ясність тези, заздалегідь продумана композиція (вступ, основа, висновок), доцільність використання невербальних засобів (жести, міміка), контакт зі слухачами.

Вплив норм: бездоганне дотримання орфоепічних, лексичних і граматичних норм — основа авторитету оратора. Будь-яка мовна помилка (суржик, неправильний наголос) миттєво знижує довіру аудиторії до змісту промови.